

Finn Schiermer Andersen

Ekstern lektor, DIKU

Leder udviklingen af realm-core, <https://realm.io/>

(Git repo: <https://github.com/realm/realm-core>)

Tidligere:

IOInteractive: Hitman Absolution, Glacier2 gaming engine

Oticon: digital platform (chips til høreapparater)

Thrane: Sattelit kommunikation

Mips Technologies: Microprocessor design

Oversigt over forelæsningserne i maskinarkitektur

1. En essentiel maskine bygget af nogle passende byggeklodser. Så simpelt som muligt - men ikke simplere.
2. Et deep dive i hvordan byggeklodserne bygges. Masser af detaljer der giver baggrund
3. Pipelining - hvorfor og hvordan? Performance! Mere performance! Hvor langt kan man gå? Hvordan? Mere realisme
4. Avanceret mikroarkitektur. Parallel udførsel af sekventiel kode. Hvordan?

Abstraktionsniveauer

1. Højniveau programmeringssprog: Erlang, OCaml, F# osv
2. Maskinnære programmeringssprog: C (og C++)
3. Assembler / Symbolsk Maskinsprog: x86, ARM, MIPS
4. Arkitektur (ISA): Maskinsprog - ordrer indkodet som tal
5. Mikroarkitektur: ting som lager, registre, regneenheder, afkodere og hvordan de forbindes så det bliver en maskine
6. Standard celler: Simple funktioner af få bit (1-4) med et eller to resultater. Lagring af data (flip-flops)
7. Transistorer
8. Fysik. Eller noget der ligner

Den Simpleste Maskine

Næsten

x86 bliver aldrig helt simpel. Men vi vil forsøge.

Vi kalder den

x86prime

x86prime - instruktioner

1. Aritmetik - kun register/register og konstant/register

- 2-komplement aritmetik: addq, subq, mulq
- Bitvis logik: andq, orq, xorq
- Adresse-aritmetik: leaq, all formater

2. Kontrol

- sammenligning og betinget hop i EN instruktion: CBcc (jmp,cbe,cbne,cble,cbl,cbge,cbg)
- funktionskald der bruger registre, ikke stakken: call, ret
- stop verden! jeg vil af: retur til adresse ≤ 0 .

3. Data flytning (egentlig er det kopiering, men...)

- konstant til register: movq \$imm, %reg
- register til register: movq %reg, %reg
- register til lager (store): movq %reg, displacement(%reg)
- lager til register (load): movq displacement(%reg), %reg

Med en regulær indkodning

00000000	00001111		ret %r15
0001aaaa	ddddssss		register/register arithmetic: op s,d
00100001	ddddssss		movq s,d
00110001	ddddssss		movq (s),d
00111001	ddddssss		movq d,(s)
0100cccc	ddddssss	pp...32...pp	cb<c> s,d,p
01001110	11110000	pp...32...pp	call p,%r15
01001111	00000000	pp...32...pp	jmp p
0101aaaa	dddd0000	ii...32...ii	imm/register arithmetic: op i,d
01100100	dddd0000	ii...32...ii	movq \$i,d
01110101	ddddssss	ii...32...ii	movq i(s),d
01111101	ddddssss	ii...32...ii	movq d,i(s)
10xxxxxx			leaq (various forms)
1111cccc	dddd0000	ii...32...ii pp...32...pp	cb<c> \$i,d,p

dddd og ssss er registre. aaaa angiver aritmetisk operation

ii...32...ii er et 32-bit 2-komplement tal

pp...32...pp er en 32-bit adresse

Indkodning af leaq

10000001	ddddssss		leaq (s),d
10010010	dddd0000	zzzzvvvv	leaq (,z,(1<<v)),d
10010011	ddddssss	zzzzvvvv	leaq (s,z,(1<<v)),d
10100100	dddd0000	ii...32...ii	leaq i,d
10100101	ddddssss	ii...32...ii	leaq i(s),d
10110110	dddd0000	zzzzvvvv ii...32...ii	leaq i(,z,(1<<v)),d
10110111	ddddssss	zzzzvvvv ii...32...ii	leaq i(s,z,(1<<v)),d

zzzz angiver et register.

vvvv angiver hvor meget der skal skiftes.

Bemærk sammenhængen mellem hvilke operander der indgår i beregningen og de 3 mindst betydende bits i den første byte :-)

Bemærk også at enhver instruktions længde kan bestemmes alene fra de første 4 bits.

Indkodning af betingelse

```
0100cccc ddddssss pp...32...pp          cb<c> s,d,p
1111cccc dddd0000 ii...32...ii pp...32...pp cb<c> $i,d,p
```

cccc: betingelse

0000 e	1000 a
0001 ne	1001 ae
0010 <reserved>	1010 b
0011 <reserved>	1011 be
0100 l	1100 <reserved>
0101 le	1101 <reserved>
0110 g	1110 <reserved>
0111 ge	1111 <reserved>

Et eksempel: sammenlign %r10 med %r11 og hop til 0x407, hvis %r10 er mindre end eller lig med %r11

```
01000101 10111010 00000111 00000100 00000000 00000000 cble %r10,%r11,0x407
```


inkodning af aritmetisk operation

```
0001aaaa ddddssss
0101aaaa dddd0000 ii...32...ii
```

```
register/register arithmetic: op s,d
imm/register arithmetic: op i,d
```

aaaa: aritmetisk operation

0000 add

0001 sub

0010 and

0011 or

0100 хог

0101 mul

Et par eksempler:

00010001 10011010

```
subq %r10,%r9
```

01010001 10010000 11111111 00000000 00000000 00000000

```
subq $255,%r9
```

Eksempel - fakultetsfunktionen

```
long fak(long n) {  
    long res;  
    if (n > 1)  
        return n * fak(n - 1);  
    else  
        return 1;  
}
```

fak:

```
    cmpq    $1, %rdi  
    jle     .L3  
    pushq   %rbx  
    movq    %rdi, %rbx  
    leaq    -1(%rdi), %rdi  
    call    fak  
    imulq   %rbx, %rax  
    jmp     .L2  
.L3:  
    movl    $1, %eax  
    ret  
.L2:  
    popq    %rbx  
    ret
```

```
fak(n) {  
    if (n <= 1) goto L3  
  
    t = fak(n-1)  
    res = n * t;  
    goto L2  
  
    return 1;  
  
    return res;
```

Eksempel: fib() i x86prime

```
00000000 :                # fak:
00000000 : 5070f8ffffff    #      addq -8, %rsp
00000006 : 39F7            #      movq %r15, (%rsp)
00000008 : F760010000000300000000 #      cbge $1,%rdi,.L3
00000012 : 5070f8ffffff    #      addq -8, %rsp
00000018 : 3917            #      movq %rbx, (%rsp)
0000001a : 2116            #      movq %rdi, %rbx
0000001c : A566ffffffff    #      leaq -1(%rdi), %rdi
00000022 : 4EF000000000    #      call fak,%r15
00000028 : 1501            #      imulq %rbx, %rax
0000002a : 4F0040000000    #      jmp .L2
00000030 :                # .L3:
00000030 : 640001000000    #      movq $1, %eax
00000036 : 31F7            #      movq (%rsp), %r15
00000038 : 507008000000    #      addq 8, %rsp
0000003e : 000F            #      ret %r15
00000040 :                # .L2:
00000040 : 3117            #      movq (%rsp), %rbx
00000042 : 75F708000000    #      movq 8(%rsp), %r15
00000048 : 507010000000    #      addq 16, %rsp
0000004e : 000F            #      ret %r15

fak(n) {
    if 1 >= n goto L3

    t = fak(n-1);

    res = n * t;
    goto L2

    return 1;

    return res;
}
```

Et nyttigt program i en svær tid

<https://github.com/finnschiermer/x86prime>

- Kan læse x86prime kildetekst
- Kan assemble et x86prime program til hexadecimal notation
- Kan simulere udførelse af et x86prime program
- Kan oversætte (med begrænsninger) x86 assembler fra gcc til x86prime assembler.

x86prime er skrevet i OCaml, som er et sprog ret tæt på F#. Der er intet krav om at I skal forstå programmet, I skal bare kunne bruge det.

I bør bruge (en virtuel maskine) med Linux (f.eks Ubuntu eller Mint) for let at kunne installere x86prime. Vi ved dog at det er set virke under MacOS.

Hardware - helt essentielt

Der er grundlæggende to slags byggeklodser:

- Funktionelle byggeklodser. De beregner hele tiden et resultat som funktion af input. Eksempler:
  - Adder (lægger tal sammen)
  - Aritmetisk-logisk enhed (kan også lave bitvis and/or, evt skifte)
  - Multiplexor (vælger et af flere muligheder)
  - Afkoder (sætter styresignaler ud fra input)
  - Kombinationer af and, or, not
- Tilstandselementer. Denne slags byggeklodser kan "huske" data. De opdateres på fastlagte tidspunkter, synkroniseret af en puls, på nudansk kaldet en "clock." Eksempler:
  - Register
  - Register-blok (eller register-fil)
  - Lager-blok (lidt som register-blok, men større og langsommere)

De kan *alle* bygges af nand eller nor elementer. Mere herom næste forelæsning.

Hardware - helt essentielt (2)

- Byggeklodser kan også være sammensatte. I så fald har de en eller flere "indre" forbindelser eller funktionalitet af hver type. Et typisk eksempel er en lagerblok. Den består af tilstandselementer, men har også en eller flere "læse-porte" som tager en adresse som input og giver indholdet af lagercellen på adressen som output.

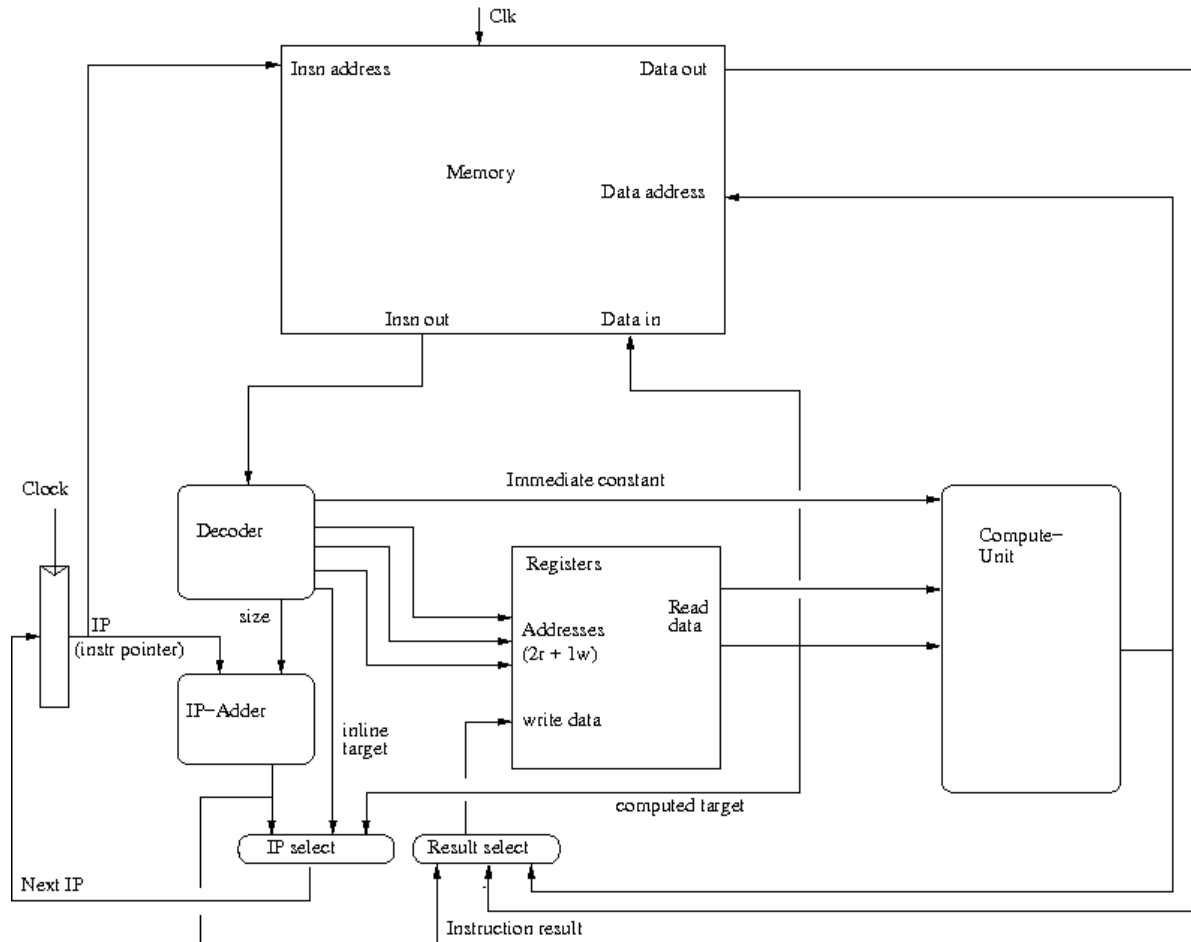
Byggeklodserne kan forbindes, så output fra en byggeklods flyder til input på en anden byggeklods.

Hvis du forbinder funktionelle byggeklodser (altså dem der ikke kan lagre resultater), så de er cirkulært afhængige, så bliver resultatet undefineret.

- Hvorfor det?

Der er *altid* cirkulære afhængigheder i en mikroarkitektur, men *alle* cirkulære afhængigheder skal splittes ved brug af tilstandselementer.

Eksempel på en mikroarkitektur

Forklaringer/Noter til mikroarkitektur

- Alle byggeklodser med et "Clk" signal er/indeholder tilstandselementer.
  - F.eks. er "IP" et register der indeholder programtælleren/instruktionspegeren
  - Byggeklodserne "Memory" og "Registers" er primært tilstandselementer, men de kan læses på ren funktionel vis.
  - Tilstandselementer er vist som kasser med skarpe hjørner
- Byggeklodser uden "Clk" signal og med afrundede hjørner er uden indre tilstand. De beregner kontinuerligt deres output som funktion af input
  - "Compute unit" foretager aritmetiske beregninger, herunder adresseberegninger
  - "IP-Adder" beregner starten på næste instruktion
  - "IP-Select" udvælger adressen på næste instruktion
  - "Result-Select" udvælger resultatet af en instruktion (dvs. den værdi der skal skrives til destinationsregisteret).
  - "Decoder" genererer styre-signaler til alle de andre byggeklodser ud fra en instruktion.

Bemærk at kontrol-signaler ikke er vist i diagrammet.

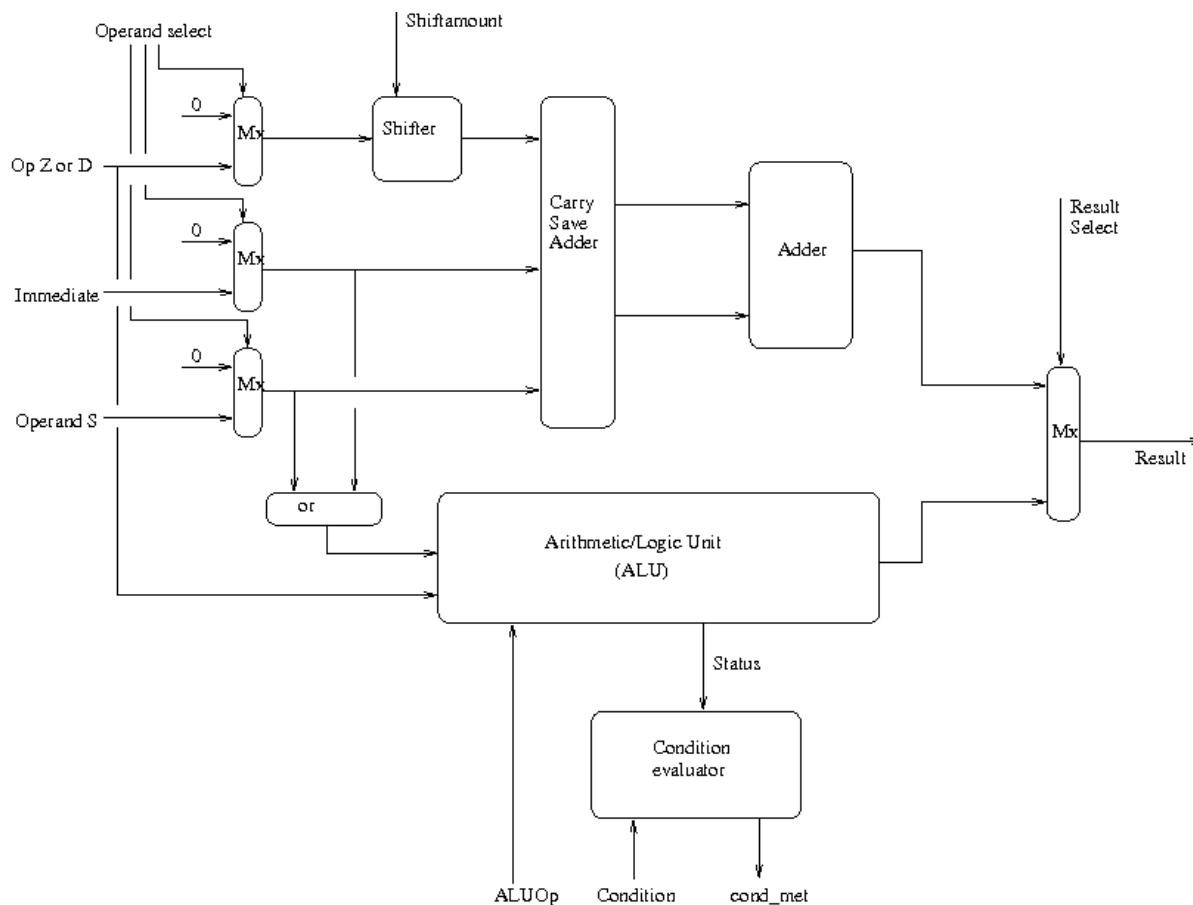
Eksempel: flow for RET-instruktionen

1. Som resultat af en puls på "Clk" bliver IP opdateret. Den nye værdi drives fra IP til Memory og IP-Adder
2. Memory responderer ved at drive instruktionen på den udpegede adresse til Decoder.
3. Decoder genererer styresignaler til resten af datavejen. I det her tilfælde er den hentede instruktion en RET, så noget af det, Decoder skal gøre er at sikre at registre og lager ikke opdateres.
4. Decoder generer registernummeret for "%r15" og sender det til "Registers" blokken. Den responderer ved at levere indholdet af %r15.
5. Decoder skal sende et styresignal til IP-Select således at indholdet af %r15 fra "registers" bliver udvalgt af "IP-Select" som ny instruktioners-pegere
6. Først når en ny puls ankommer på "Clk" vil IP registeret blive opdateret og udførelse af den næste instruktion kan starte. Indtil da vil kredsløbet falde til ro.

Eksempel: flow for ADDQ %ra,%rb

1. Vi starter som for RET, men Decode opfører sig anderledes for ADDQ. For det første skal skrivning til registrene slås til. For det andet skal numre på register a og b fiskes ud af instruktionen og sendes til "Register". Det er også nødvendigt at styre ALU'en så den udfører en addition. Decoder skal også bestemme størrelsen af instruktionen, i det her tilfælde 2 bytes. Det skal sendes til IP-Adder.
2. Register udlæser de to operander fra de angivne registre og føder dem til ALUen.
3. ALUen udfører addition
4. Resultatet fra ALUen føres tilbage til register-filen
5. IP-Select skal instrueres i at vælge resultatet fra IP-Adder som ny instruktions-pegger
6. Kredsløbet falder til ro
7. En ny puls på Clk når både til PC (og fører til opdatering til næste instruktion) og Register og fører til opdatering af destinations registeret.

Mere i dybden: Compute Unit for x86prime

jævnfør med "leaq imm(rs,rz,shamt),rd", "addq \$imm,rd" og "cble rs,rd,target"

Opsamling

- Alle de funktionelle byggeklodser er altid aktive. Ændret input fører til beregning af nyt output.
- Byggeklodser der ikke indgår i udførelsen af en given instruktion er alligevel aktive. Man skal blot sikre at det ikke fører til opdatering af tilstandselementer med forkerte resultater.
- Hver clock-cyklus starter med en puls som opdaterer registre og lager.
- Derefter "løber" beregningen gennem de funktionelle byggeklodser, indtil alle signaler er stabile. Så er kredsløbet faldet til ro.
- Derpå kan en ny clock-cyklus starte.

Hvad mon bestemmer clock-frekvensen for sådan en maskine?

Spørgsmål og Svar

Vi lader billedet stå et øjeblik:

